

Grenzen verleggen in het onderwijs

Gerard Baars

Voor u ligt het derde nummer van het *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs* van 2013.

In het eerste artikel van dit nummer beschrijft *Verschuren* hoe het onderwijs in onderzoekscompetenties, binnen de menswetenschappen in Nederland, didactische en methodologische deficiënties vertoont. Hij geeft daarbij aan dat het onderzoek bovendien dreigt achter te lopen bij ontwikkelingen in de maatschappij en de wetenschap. *Verschuren* presenteert een oplossing in de vorm van een leerplan. Dit is gebaseerd op vier ontwikkelingsstadia in leren onderzoeken, en een updating van het traditionele areaal aan overgedragen typen, strategieën en methoden van sociaalwetenschappelijk onderzoek. Hierdoor kan volgens hem een sterke verbetering worden bereikt, van zowel de effectiviteit en relevantie van het onderwijs in onderzoekscompetenties, als van de benutting van onderzoek en van het onderzoekspotentieel.

Admiraal, Lockhorst en *Kieft* beschrijven in de tweede bijdrage van deze uitgave de resultaten van een onderzoek onder opleiders, studenten en schoolbegeleiders van universitaire lerarenopleidingen in Nederland naar het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT). Het beeld geeft een vrij conservatief gebruik aan: al langer bestaande soft- en hardware zijn behoorlijk ingevoerd, maar toepassingen zoals games, simulaties en sociale media krijgen weinig aandacht. Over het algemeen is de aandacht voor ICT en onderwijs in de lerarenopleiding sterk afhankelijk van de opleiders of schoolbegeleiders die bij het opleidingsonderdeel zijn betrokken. Scholen voor voortgezet onderwijs verwachten van de opleidingen juist een voorlopersrol op het gebied van ICT en onderwijs. Hierdoor lijkt meer structurele aandacht voor (innovatief) gebruik van ICT in de universitaire lerarenopleidingen noodzakelijk. Dat kan door ICT-competenties van studenten op te nemen in beoordelingscriteria en eindtermen, waarbij het vooral gaat om de pedagogisch-didactische inzet van ICT. Tevens dient er volgens *Admiraal, Lockhorst* en *Kieft* te worden geïnvesteerd in het versterken van de positieve opvattingen van opleiders over ICT en over hun eigen vaardigheid in ICT en onderwijs.

In het derde artikel van dit nummer vat *Vogels* de resultaten samen van empirische onderzoeken die de afgelopen jaren in Nederland zijn uitgevoerd naar succes- en faalfactoren voor de deelname van studenten uit niet-westerse migrantengroepen aan het hoger onderwijs. Ook worden gegevens gepresenteerd over de deelname aan het hoger onderwijs door niet-westerse migrantengroepen en autochtone Nederlanders. Evaluatie van de empirie laat zien dat diverse achtergrondkenmerken van studenten, maar ook kenmerken van hun leefomgeving en

de leeromgeving (zelf) het studiesucces negatief kunnen beïnvloeden. Die negatieve invloed kan alle studenten, onafhankelijk van hun herkomst, treffen. De factoren die het succes belemmeren, komen echter meer en vaker in combinatie voor bij studenten uit migrantengroepen, waardoor de kans op uitval voor hen groter is. Daar is moeilijk wat aan te doen, maar speciale op niet-westerse migranten gerichte programma's en extra aandacht bij instellingen voor hoger onderwijs lijken de verschillen in studiesucces tussen migranten en autochtone studenten te verminderen. Dat pleit voor voortzetting van specifiek beleid van de instellingen.

Het studiesucces van niet-westerse allochtone studenten staat ook centraal in het proefschrift van *Wolff*: 'Presteren op vreemde bodem: studiesucces van niet-westerse allochtone studenten'. Het een na laatste artikel van dit nummer betreft een samenvatting van, en een reflectie op dit proefschrift. Uit de dissertatie van *Wolff* komt naar voren dat niet-westerse allochtone studenten minder studiesucces hebben dan autochtone studenten: zij vallen vaker uit en halen lagere rendementen. *Wolff* heeft bestudeerd in hoeverre de leeromgeving en de beschikking over sociale hulpbronnen verklaringen bieden voor dit verschil in studiesucces. Bij een vergelijking tussen niet-westerse allochtone blijvers en uitvallers blijkt er een positief verband tussen sociaal kapitaal en academische en sociale integratie, die op hun beurt weer positief samenhangen met studiesucces. Verder zijn er verscheidene vormen van thuisondersteuning te onderscheiden, waarin niet-westerse allochtone en autochtone informanten van elkaar verschillen. Hbo- en wo-opleidingen waar niet-westerse allochtone en autochtone studenten even goed presteren, bieden een leeromgeving die het verwerven en gebruiken van sociaal kapitaal voor alle studenten faciliteert. Een belangrijke beleidsimplicatie is dat voor het verkleinen van studiesuccesverschillen tussen etnische groepen in ieder geval algemene maatregelen nodig lijken, die gericht zijn op het creëren van een context waar etnische herkomst geen rol speelt in het behalen van studiesucces.

Dit nummer sluit af met een bespreking van het boek 'Finnish Lessons: kopiëren of leren?'. Het Finse onderwijssysteem is een van de best presterende systemen ter wereld. Al jaren scoort Finland bijvoorbeeld het hoogst in het internationale onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) onder 250.000 jongeren uit meer dan veertig landen. Pasi Sahlberg (1959), een invloedrijke Finse onderwijsdenker, beschrijft in het boek 'Finnish Lessons: Wat Nederland kan leren van het Finse onderwijs', welke beleidsmaatregelen en hervormingen hiervoor hebben gezorgd. De auteur waarschuwt ook voor de gevaren van de 'Global Educational Reform Movement' (GERM) die in de jaren tachtig is ontstaan. Wereldwijd heeft in onderwijsland het credo: 'standaardisatie, focus op kernvakken, een voorgeschreven curriculum, overdracht van modellen uit het bedrijfsleven en resultaatverantwoordingsbeleid voor scholen' zich verspreid als een sluipend virus, aldus Sahlberg. Finland pakt het anders aan, volgens de unieke 'Finnish Way'. Wat is de Finse manier en wat heeft dit boek het Nederlandse Hoger Onderwijs te bieden? Dit wordt kort beschreven door *Knieriem-Veeffkind*.